

ภาพสะท้อนมายาคติและความจริงจากภาพยนตร์ “ราโชมอน” The reflection of Myth and Reality through “Rashomon”

ผศ.ดร.ประกายกาวิล ศรีจินดา^{1*}
Asst.Prof. Dr.Prakaikavin Srijinda^{1*}

^{1*} สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
School of Communication Arts, Faculty of Management Science,
Suan Sunandha Rajabhat University

* Corresponding author e-mail: Prakaikavin.sr@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอการวิเคราะห์เกี่ยวกับภาพสะท้อนมายาคติและความจริงในกระบวนการทัศน์ในการแสวงหาความรู้ ด้วยการวิเคราะห์ตัวบทจากภาพยนตร์ญี่ปุ่นเรื่องราโชมอน มาอภิปรายในแนวคิดเรื่องมายาคติพบว่า ราโชมอนได้สะท้อนข้อคิดเกี่ยวกับการประกอบสร้างมายาคติจากวัฒนธรรมญี่ปุ่น อันประกอบด้วยมายาคติเรื่องเพศ มายาคติเรื่องชนชั้น ที่ซ่อนอยู่ภายในความเป็นจริงนั้น แต่ที่สุดแล้ว การเข้าใจความจริงที่สามารถรู้เท่าทันมายาคติคือสิ่งที่ต้องมองความจริงที่รอบด้าน หลากหลาย และเข้าใจ

คำสำคัญ: มายาคติ การแสวงหาความรู้ การประกอบสร้างความจริง ราโชมอน

Abstract

This article presents an analysis of the reflection of myth and reality conducted in epistemology paradigms by textual analysis with Rashomon films. The discussed the concept of myth and reflection on Japans' culture construction of reality. It consists of thoughts and beliefs that are hidden within reality. But finally, to understand the truth can literacy the myth is looking at the truth around the diverse and understandable.

Keywords: Myth, Mythodology, Epistemology, Construction of Reality, Rashomon

1. บทนำ

นับตั้งแต่อดีตกาล กระบวนทัศน์ในการแสวงหา “ความรู้” และ “ความจริง” ของมนุษย์เรานั้น ได้ถูกนักคิด นักปรัชญาจำนวนมาก ให้แนวคิดและคำนิยามเพื่อใช้ในการค้นหาคำตอบด้วยวิธีการปรัชญา (Philosophy) และถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาตามวิวัฒนาการระบบความคิดของมนุษย์ แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นปริศนาและค้างคาใจของมนุษย์ว่า ในการที่เราจะแสวงหาความรู้และความจริงนั้น เราจะทราบได้อย่างไรว่าแท้จริงแล้ว “ความรู้” ที่เรา “รู้” มานั้น เป็น “ความรู้ที่เป็นความจริง” ดังที่ สूरพงษ์ โสธนะเสถียร (2554) กล่าวว่า “ความรู้” และ “ความจริง” เป็นสิ่งเดียวกันเปรียบเทียบเหมือนสองด้านในเหรียญเดียวกัน ซึ่งจะแยกจากกันไม่ได้ “สิ่งที่เป็นความรู้ คือสิ่งที่เป็นความจริง” ดังนั้น “ถ้าสิ่งใดไม่ใช่ความจริง” ไม่ถือว่าสิ่งนั้นเป็น “องค์ความรู้” ซึ่งเป็นที่มาของกระบวนทัศน์ปฏิฐานนิยม (Positivism) ที่เน้นความจริงนิยม (Realism) เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่มีลักษณะเป็น “กฎ” หรือ “ข้อเท็จจริง” อันเป็นผลสรุปทั่วไปที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของสาเหตุ และผลกระทบที่วัดด้วยเรื่องของ “ความจริง” ที่มีอยู่และรอให้คน “ไปค้นหาคำตอบ” ก่อนที่จะมีแนวทางการแสวงหาความรู้แบบกระบวนทัศน์หลังปฏิฐานนิยม (Postpositivism) หรือปรากฏการณ์นิยม ซึ่งเน้นการทำความเข้าใจ “ความหมายของความจริง” อันเกิดจากปรากฏการณ์ทางสังคม เพื่อพิจารณาความจริงที่มีลักษณะเฉพาะ และมีความ “ลุ่มลึก” มากกว่าความจริงแบบดั้งเดิม จากนั้นจึงพัฒนาไปสู่แนวทางการค้นหาความจริงที่มีความหมายเฉพาะเรื่องหรือเฉพาะพื้นที่ รูปแบบของกระบวนทัศน์เชิงวิพากษ์ (Critical Social Science) ที่ให้คุณค่ากับสิ่งที่ศึกษาโดยการเอาตัวผู้ศึกษาเข้าไปตีความในตัวเองหาเรื่องที่ศึกษา เพื่อทำลายสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใต้ความหมายนั้นให้ได้ “คำตอบ” ที่เป็น “ความจริง” ออกมา

2. ภาพสะท้อนมายาคติและความจริงจากภาพยนตร์ “ราโซมอน”

จะพบว่าในโลกของเรานั้น มี “ความเป็นจริงทางสังคม” ที่กระจัดกระจายอยู่หลากหลายรูปแบบในหลายระดับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าความจริงนั้น จะถูกนำเสนอหรือถ่ายทอดออกมาโดยใคร หากเราศึกษาเกี่ยวกับ “ความรู้” และ “ความจริง” แล้วจะพบว่าอีกหนึ่งคำที่เข้ามาเกี่ยวข้องคือ “ความเชื่อ” สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างความรู้ ความจริง และความเชื่อนั้น คือ ความรู้ กับ ความจริงเป็นสิ่งที่อยู่ต่อหน้า ปรากฏเห็นได้ พิสูจน์ได้ แต่ความเชื่อ เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดกันได้ ดังนั้น โดยธรรมชาติของ “ความเชื่อ” จะถูกพัฒนาจากความรู้ และความจริงเพื่อนำไปใช้อ้างอิงถ่ายทอดต่อไป จนบางครั้งกลายเป็นความเชื่อทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันไปอย่างไร้ตัว

ภาพที่ 1 ภาพยนตร์เรื่องราโซมอน

ราโชมอน (Rashomon) เป็นภาพยนตร์ญี่ปุ่นที่สร้างขึ้น ในปี ค.ศ.1950 โดยผู้กำกับชื่อดัง "อากิระ คูโรซาวา" มีโครงหลักของเรื่องอยู่ที่การสอบสวนเหล่าพยานผู้เห็นเหตุการณ์ฆ่าข่มจีนหญิงสาวนางหนึ่ง แต่ทว่าพยานแต่ละคน รวมทั้งผู้ต้องหาได้เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง จึงนำไปสู่การค้นหาคำความจริงของคดีพิศวงที่เกิดขึ้นต่อไป ด้วยวิธีการเล่าเรื่อง การลำดับภาพ ที่แปลกใหม่กว่าภาพยนตร์ในยุคเดียวกัน จึงทำให้ "ราโชมอน" ถูกยกให้เป็นภาพยนตร์คลาสสิกที่สุดเรื่องหนึ่งของประเทศญี่ปุ่น และกลายเป็นภาพยนตร์ที่สร้างชื่อ "คูโรซาวา" ให้โด่งดังไปทั่ววงการภาพยนตร์ จนได้รับรางวัลมาแล้วมากมาย ทั้งรางวัล Golden Lion จากเทศกาลภาพยนตร์ที่เมืองเวนิช เมื่อปี 1951 รวมทั้งรางวัลภาพยนตร์ต่างประเทศยอดเยี่ยม ในงาน Academy Awards ครั้งที่ 24 เมื่อปี ค.ศ. 1952 ขณะที่ตัว "อากิระ คูโรซาวา" เองก็ได้รับรางวัลผู้กำกับยอดเยี่ยมจาก National Board of Review USA เมื่อปี 1951 เช่นกัน (กระปุกดอทคอม, 2554)

เมื่อพิจารณามุมมองในประเด็นของ "ความจริง" ในภาพยนตร์เรื่องราโชมอน นั้น จะพบว่า เป็นภาพยนตร์ที่มี "บทสรุป" ในการนำเสนอ "ความเชื่อ" ของมนุษย์ในแต่ละบริบทได้แตกต่างจากภาพยนตร์เรื่องอื่นอย่างมีศิลปะ และน่าสนใจ ทั้งนี้ไม่รวมกับวิธีการถ่ายทอดที่เต็มไปด้วยความเป็น "สุนทรียศาสตร์" โดยมีการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ในการสื่อสารออกมา ไม่ว่าจะเป็นภาษาภาพ บทพูด หรือการร้อยเรื่องราว แต่สิ่งที่ผู้กำกับคูโรซาวา นำเสนอโดยถ่ายทอดออกมาผ่านบทภาพยนตร์นั้น ถือได้ว่าเป็นคุณูปการแห่งวงการภาพยนตร์มาจนถึงปัจจุบัน ดังที่ ศิริชัย ศิริภายะ (2554) กล่าวไว้ว่า หากได้ชมราโชมอนแล้วจะต้องทึ่งลงกราบให้ด้วยความนับถือ แต่หากจะพิจารณาอย่างลึกซึ้งจะพบว่า สิ่งที่ถูกนำเสนอผ่านราโชมอนนั้น ความเป็น "ความจริง" ที่ "พรางตา" อยู่ในหลายประเด็น เป็นความจริงที่เราคุ้นเคยกับความหมายจนไม่ทันสังเกตว่ามันถูกสร้างขึ้น ถึงแม้ว่าคูโรซาวาจะสื่อสารบทภาพยนตร์โดยการสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของชาติญี่ปุ่นโดดเด่น และความเป็นมนุษย์ปุถุชนที่ต้องมีเกิด แก่ เจ็บ ตาย และรัก โลก โกรธ หลง อย่างมีชั้นเชิงก็ตาม แต่สิ่งที่ "ปรากฏอยู่" โดย "แฝง" อยู่เบื้องหลังความเป็นไปเหล่านั้นคือ "ความเชื่อ" อันเป็นที่มาของความเป็น "มายาคติ" นั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของ "ความจริงทางสังคม" ที่สุภางค์ จันทวานิช (2554) ได้กล่าวไว้ว่าความเป็นจริงทางสังคมมีลักษณะประกอบด้วย การมีความหมาย (Meaning) ซ่อนอยู่ในความเป็นจริงนั้น มีความสลับซับซ้อน (Complexity) ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า สิ่งที่เห็นมักไม่เป็นอย่างที่เห็น มีความไม่หยุดนิ่งในระดับสูง (Dynamism) โดยมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมไปถึงความเป็นจริงนั้นมีความเกี่ยวพันระหว่างกันและกัน (Interactive) โดยความเกี่ยวพันกันนั้น ไม่ได้เพียงแต่เกี่ยวพันกันตามปกติ แต่มีความเกี่ยวพันกันตามบริบททางวัฒนธรรมเป็นลักษณะของการ "ประกอบสร้างทางสังคม" (Social Construction) ซึ่งสัมพันธ์กับลักษณะของ "มายาคติ"

มายาคติ (Myth) คือ การสื่อความหมายด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรมที่ถูกกลบเกลื่อนให้เป็นที่รับรู้เสมือนว่าเป็นธรรมชาติ โดยที่มายาคตินั้นมิได้ปิดบังอำพรางสิ่งใดทั้งสิ้น ทุกอย่างปรากฏต่อหน้าต่อตาเราอย่างเปิดเผย แต่เราต่างหากที่คุ้นเคยกับมันเสียจนไม่ทันสังเกตว่ามันเป็นสิ่งประกอบสร้างทางวัฒนธรรม เรายังเองที่ "หลง" คิดไปว่าค่านิยมที่ยึดถืออยู่นั้นเป็นธรรมชาติหรือเป็นไปตามสามัญสำนึก โรลิ่งด์ บาร์ตส์ และวรรณพิมล อังคศิริสรรพ (2551) ดังนั้น หากจะพินิจ พิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์ดัวบท (Textual Analysis) ของราโชมอนนั้นแล้ว จะพบว่าภาพยนตร์เรื่องนี้ได้สะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของสังคมญี่ปุ่นในช่วงเวลาหนึ่งในยุคสงครามกลางเมือง ที่มีความเป็นมายาคติปรากฏอยู่หลายส่วนในหลายประเด็น โดยสามารถพิจารณาได้ ดังนี้

จริงหรือที่ผู้หญิงคือเพศที่อ่อนแอกว่า

มายาคติเรื่องเพศที่ปรากฏในราโชมอนนี้ มีการถ่ายทอดภาพที่ผู้ชาย (ซามูไร) จะต้องเดินจงม้แล้วให้ผู้หญิง (ภรรยา) นั่งอยู่บนม้ นั่นเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความสามารถในการปกป้องดูแลภรรยาของตนเองสำหรับคนในสมัยโบราณที่เคยเป็นมา ที่มองว่า "ผู้หญิง" คือเพศที่อ่อนแอกว่า ดังคำกล่าวที่มีไว้ว่า "เกิดเป็นผู้หญิงแท้จริงนั้นแสนลำบาก" แต่ทั้งนี้ หากพิจารณาให้ลึกแล้วจะพบว่า "มายาคติ" ที่ "ซ่อน" อยู่ในภาพของผู้ชายจงม้ให้ผู้หญิงนั่งนั้นมีได้หมายความว่าเพียงการปกป้องดูแลภรรยาของตนเท่านั้น หากแต่สื่อถึง "อำนาจ" และการ "ควบคุม" ผู้หญิงให้อยู่ภายใต้ทิศทาง และการนำทางของผู้ชาย กล่าวคือ มีค่านิยม ความเชื่อที่ว่าเพศหญิงจะต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจ และการควบคุมของเพศชายเสมอมา ดังคำกล่าวที่ว่า "ผู้ชายเป็นช่างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นช่างเท้าหลัง" อันจะพบเห็นได้อย่างมากมายในสังคมของประเทศญี่ปุ่นที่มีมาแต่อดีต และส่งผลมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลมาจากทฤษฎี "บทบาททางเพศ" (Sex Role Theory) (Kimmel 1987; Connell

2005) และนำไปสู่การสร้างมายาคติว่าผู้ชาย เป็นเพศที่แข็งแกร่ง และจะต้องแสดงอำนาจเหนือกว่าผู้หญิง ตามการยึดถือระบบชายเป็นใหญ่ หรือปิตาธิปไตย (Patriarchy)

นอกจากนี้มายาคติในเรื่องเพศยังสะท้อนออกมาผ่านมุมมอง “ความจริง” ที่ออกมาจากปากของวิญญาณชายผู้ตาย (ซามูไร) ว่าที่เขาต้องตายเพราะการปลิดชีพตัวเองนั้น เพราะภรรยาของเขาที่ได้ถูกโจรป่าชิงใจแต่กลับเป็นฝ่ายพอใจโจรป่า และขอให้โจรป่านั้นฆ่าเขาทิ้งเสีย โดยในมุมมองนี้สะท้อนให้เห็นถึงอีกมุมหนึ่งของความเป็นผู้หญิง (ภรรยา) ที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชาย (ซามูไร) ตลอดเวลา ดังนั้น เมื่อมีโอกาสที่จะออกจากอำนาจนั้น จึงเลือกที่จะเป็นฝ่ายไปอยู่กับผู้ชายคนใหม่ (โจรป่า) ซึ่งมีสถานะและมีอำนาจที่ “ด้อย” กว่าตนเอง จิตใต้สำนึกของความเป็น “สตรีเพศ” ที่หยิ่งทะนงดุจ “นางพญาหงส์” จึงได้โอกาสในการที่จะพลิกวิกฤตดังกล่าวให้เป็นโอกาสเป็นผู้ “กุมอำนาจ” นั้นด้วยตัวเอง ดังนั้น ความจริงที่ปรากฏจึงมีความเป็นมายาคติที่แฝงอยู่อีกชั้นหนึ่งในชุดของความจริงดังกล่าว ชวนให้เราขบคิดต่อไปว่า แล้วเราจะเชื่อได้ว่า “ผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอกว่า” จริงหรือไม่?

ศักดิ์ศรีของความเป็นลูกผู้ชายมีจริงหรือไม่

ซามูไร คือ นักรบ ที่มีความเป็นนักรบครอง สื่อถึงความมี “อำนาจ” ของระบบศักดินาที่มีอยู่ในญี่ปุ่นในอดีต ดังนั้นจะพบว่า “อำนาจ” ของความเป็นผู้ชายนั้น อยู่ที่การได้มาซึ่งการเป็นผู้ที่มีความภาคภูมิใจในชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ของตน รวมไปถึงทรัพย์สินของมีค่า และภรรยาที่สง่างาม ล้วนเป็นมายาคติที่แฝงอยู่ในความเชื่อทางวัฒนธรรมนี้ทั้งสิ้น การที่ซามูไรถูกโจรป่าหลอกให้ไปดูดาบโบราณเก่าแก่ เพื่อต้องการเอาไม้ไว้ครอบครองเป็นของสะสมของตนเองนั้น แสดงให้เห็นชัดถึง “ความละโมภ” ที่สะท้อนถึงความแนวคิด “วัตถุนิยม” ที่ครอบงำจิตใจมนุษย์ อันเป็นความเชื่อของวิถีทางวัฒนธรรมที่มีมาอย่างยาวนานในประเทศญี่ปุ่น

นอกจากนี้หัวใจสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็น “ลูกผู้ชาย” ที่ปรากฏเห็นได้อย่างเด่นชัด คือ “ชัยชนะ” โดยพิจารณาได้จากคำให้การของทั้งโจรป่าและซามูไร ต่างให้การไปในทิศทางที่ตรงกันข้ามกัน โดยโจรป่านั้นให้การว่าตนเองนั้นเป็น “ผู้ฆ่า” ซามูไร ในขณะที่ วิญญาณของซามูไรนั้น กลับให้การว่า “ตัวเอง” เป็นคน “ฆ่าตัวตาย” เอง หากวิเคราะห์ตามสัญญาณที่ปรากฏในดวบทนี้แล้วจะพบว่า ใน “ความจริง” สองด้านที่ถ่ายทอดออกมาจากปากของผู้ชายทั้งสองคน ไม่เหมือนกัน โดยที่ต่างสื่อถึงความจริงที่แฝงมายาคติแห่งความเป็น “บุรุษเพศ” คือศักดิ์ศรีของความเป็นชายที่เชื่อว่า “ฆ่าได้แต่หยามไม่ได้” พิจารณาได้จากวัฒนธรรมญี่ปุ่นแบบดั้งเดิมนั้น ผู้ที่ฆ่าตัวตายด้วยวิธีการปลิดชีพตัวเอง หรือ คาราคิริ ถือเป็นเกียรติอย่างสูง สำหรับคนญี่ปุ่น ซามูไรที่พ่ายแพ้ จะไม่ยอมตายด้วยคมดาบของศัตรู ในขณะที่โจรป่านั้นย่อมมีความภาคภูมิใจที่จะถ่ายทอดความเป็นผู้ชนะว่า เขาสามารถเอาชนะซามูไรซึ่งเป็นนักรบระดับขุนศึกได้ ดังนั้น ความเชื่อของผู้ชายในเรื่องศักดิ์ศรี จึงมีความสำคัญมากในสังคมญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็นผู้ชายที่อยู่ในชนชั้นใดก็ตาม ทั้งนี้เพราะมีความเป็น “มายาคติ” ที่แฝงอยู่ในชุดความเชื่อเหล่านั้นว่า “เพศชายจะเป็นผู้ที่พ่ายแพ้ไม่ได้” เพราะ “ศักดิ์ศรี” ของความเป็นชายมันค้ำคองอยู่ ดังนั้น ความจริงที่ปรากฏออกมาจึงมีลักษณะเป็นดังที่ปรากฏในภาพยนตร์ ทั้งที่ความจริงแล้ว “ศักดิ์ศรีความเป็นลูกผู้ชาย” น่าจะอยู่ที่การมี “สัจจะ” หรือการพูดความจริงต่างหากที่สำคัญกว่าสิ่งอื่นใด

ความจริงที่แท้จริงคืออะไร

สิ่งที่ “ความจริง” (Reality) นั้นมีอยู่ 2 ประเภท คือ ความจริงโดยการรับรู้ (Cognitive) และความจริงโดยเหตุผล (Truth) ซึ่งความจริงโดยการรับรู้ นั้น เป็นลักษณะของความจริงปรากฏขึ้นอยู่กับการมองเห็น เมื่อเห็นต่างก็จะเป็นความจริงต่างกัน ดังที่ปรากฏในราโชมอนจะพบความจริงในมิติของแต่ละคนที่อยากพูดในสิ่งที่ตัวเองอยากให้เป็น ดังนั้น การที่เราจะได้ความจริงจากเรื่องใดมานั้น จะต้องมีการแสดงความคิดเห็นจากหลายๆ มุมมองในเรื่องเดียวกัน เพื่อหาข้อสรุปที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งมีลักษณะเดียวกับ “ปรโตโฆษะ” หรือ “สัจจะ” เป็นความจริง สิ่งดำรงอยู่ตรงหน้าตาเห็น (Existence) ซึ่งความจริงประเภทนี้ได้รับการยอมรับในทางวิทยาศาสตร์ เนื่องจากเป็นความจริงประจักษ์ที่หาได้ง่าย ซึ่งมีลักษณะเป็นความจริงแบบ Existence และเป็นวิธีการในการแสวงหาความจริงของพระพุทธเจ้าที่ทรงตรัสรู้ และเป็นวิธีการเดียวกับที่นักวิทยาศาสตร์ปัจจุบันใช้ในการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับความจริงทางวิทยาศาสตร์

เมื่อราโชมอนได้สะท้อน “ความจริง” จากมุมมองของพยานผู้พบเห็นเหตุการณ์แต่ละคนที่มีความแตกต่างกันออกไปในหลายมิติ ตามแนวคิดทางสังคมตามทัศนะแบบ Karl Marx ซึ่งให้ความสนใจเรื่องของ “คน” และ

“ความสัมพันธ์ระหว่างคน” ซึ่งโดยรวมเรียกว่า “ความสัมพันธ์ทางสังคม” ก็สะท้อนมายาคติ “ระบบชนชั้น” ของญี่ปุ่นได้ดีไม่แพ้กัน ไม่ว่าจะเป็น สถานะทางสังคมของ ซามูไร ที่เปรียบเป็น “คนชนชั้นสูง” (Upper Class) ส่วน หญิงสาวกรรยานั้น เป็น “คนชนชั้นกลาง” (Middle Class) ที่กำลังจะมีโอกาสขยับตัวตัวเองขึ้นมาเป็นคนชั้นสูงเพราะได้สมรสกับซามูไร ส่วน โจรป่า และคนหาพินนั้น เป็นตัวแทนของ “คนชนชั้นล่าง” (Lower Class) ที่ด้อยบทบาท และอำนาจในสังคม ในราโชมอนได้สะท้อนให้เห็นว่า คำให้การที่แฝงไปด้วยความจริงที่มีน้ำหนักความน่าเชื่อถือแตกต่างกันของคนทั้งสามชนชั้น โดยได้ผลิตซ้ำมายาคติในระบบทุนนิยมตามแนวความคิดมาร์กซิสม์ ตอกย้ำว่า “ชนชั้นนายทุนเป็นผู้ควบคุมการผลิต ชนชั้นกรรมาชีพไม่มีอำนาจในการควบคุมปัจจัยการผลิต” ดังที่ คนเก็บพิน ไม่มีแม้แต่โอกาสที่จะได้บอกความจริงในมุมมองของตนเองให้กับผู้พิพากษา และสังคมได้รับรู้ เพราะเชื่อว่าคำให้การของตนนั้นมีน้ำหนักของความจริงที่น่าเชื่อถือน้อยที่สุด

3. บทสรุป

จากบทสรุปในเรื่องของ “ความจริงที่แตกต่างกัน” ของภาพยนตร์เรื่องราโชมอน ไม่ว่าจะเป็น ความจริงจากคำให้การของโจรป่า ความจริงจากคำให้การของกรรยา ความจริงจากคำให้การของซามูไร หรือแม้แต่ความจริงจากคำให้การของชายตัดพินก็ตาม ล้วนเป็นชุดของความจริงที่ถูกถ่ายทอดออกมาจากมุมมอง ความเชื่อของผู้พูดเอง เพื่อถ่ายทอดออกมาในมุมมองที่ตนเองอยากให้เป็นทั้งสิ้น โดย “ความจริงเหล่านั้น” ยังแฝงไปด้วยมายาคติเจือปนอยู่อย่างแยกไม่ออก จึงสอดคล้องกับทฤษฎีของ พริททิงตัน (1951) กล่าวว่า วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในสังคมทุนนิยมอุตสาหกรรมที่มักอวดอ้างแนวคิดหรู ๆ เช่น เสรีภาพ เหตุผล ประโยชน์สุข สัจจะธรรม ที่ล้วนฟังดูมีคุณค่าน่าเลื่อมใส ยิ่งทำให้สังคมดังกล่าวเป็นมายาคติโดยแท้ ดังนั้น หากพิจารณาในมุมมองเราต้องการจะแสวงหาความจริงทางสังคมในกระบวนทัศน์ปรากฏการณ์นิยม (Phenomenology) เราจึงจะพบว่า “ความจริง” ล้วนแล้วแต่อยู่ใน “ชีวิตประจำวัน” ของคนเราอยู่ทั้งสิ้น สิ่งที่เราต้องทำความเข้าใจในให้ “ลุ่มลึก” ยิ่งขึ้นคือ การทำความเข้าใจในคำตอบที่ได้มาของความจริงนั้นว่า “ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น” ซึ่งคำตอบที่ได้รับจะไม่ได้มีเพียงคำตอบเดียวเท่านั้น เนื่องจากเป็นคำตอบที่มีลักษณะของ “ความเป็นจริงเชิงซ้อน” (Multiple Reality) ซึ่งไม่สามารถที่จะอธิบายหรือบอกได้ว่า “คำตอบไหนถูก” หรือ “คำตอบไหนผิด” เพราะคำตอบแต่ละชุดถูกสร้างผ่านผู้ให้ข้อมูลในมุมมอง ความเชื่อ ความคิด และประสบการณ์ที่แตกต่างกันของแต่ละคน ดังนั้น หากเราต้องการได้ “คำตอบที่เป็นความจริง” แล้วจะต้องตามไปค้นหาให้ได้ว่า “คน ๆ นั้นคิดอะไร” และ “ทำไมถึงคิดเช่นนั้น” นั่นคือการค้นหาความจริงที่อยู่ใน “จิตใต้สำนึกของมนุษย์”

ถึงแม้ว่า “การวิจัย” จะเป็นวิธีการแสวงหาคำตอบต่อข้อสงสัยของมนุษย์ได้ดีที่สุดในขณะนี้ เพราะเป็นวิธีการค้นหาคำตอบที่น่าเชื่อถือ และถูกต้องแม่นยำอย่างเป็นเหตุเป็นผลด้วยวิธีการวิทยาศาสตร์ แต่ไม่ว่า “สิ่งที่เห็น” จะเป็นความจริงหรือไม่ หรือ “คำตอบของความจริง” จะเป็นอย่างไร อย่างน้อยสิ่งที่ราโชมอนได้สะท้อนให้เห็นและเป็นข้อคิดสำหรับเราได้เป็นอย่างดีคือ การมองความเป็นมนุษย์อย่างลึกซึ้ง และทำความเข้าใจกับ “ความมีอยู่” “ความเป็นอยู่” และ “ความเป็นไป” ว่าทุก “ความเป็นจริง” ล้วนถูก “ประกอบสร้าง” ขึ้นมา จะมีใครที่รู้เท่าทัน “ความจริง” ที่ซ่อนอยู่ภายใต้ “ความเชื่อ” และ “ความคิด” นอกจากของ “ตัวผู้พูด” เองเท่านั้น นักวิจัยเชิงคุณภาพ จึงต้องใช้ความลุ่มลึก ดำดิ่งลงไปภายใต้จิตใจของมนุษย์ในการใช้ความพยายามที่จะทำความเข้าใจเพื่อค้นหาคำตอบของความจริงที่ซ่อนอยู่ภายใต้จิตใต้สำนึกนั้น เพราะยิ่งเราดำลึกลงไปได้มากเพียงใด ก็จะได้ความจริงที่ชัดเจนมากขึ้นเท่านั้น เพื่อให้ความจริงที่ได้มานั้นสะท้อนอารมณ์ ความรู้สึกที่ถูกต้องของกลุ่มคนที่ศึกษา ด้วยความเข้าใจใน “ความเป็นมนุษย์” อย่างแท้จริง ดังที่ โรลิ่งด์ บาร์ตส์ พยายามที่จะจับให้ได้เสียให้ทัน “ความเชื่ออันพรางตา” ในความเป็น “มายาคติ” นั้นเอง

4. กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากการศึกษา Epistemology and Theory Construction จากหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาการสื่อสาร (Ph.D. in Comunication) มหาวิทยาลัยนเรศวร และแรงบันดาลใจจากปรมาจารย์ด้านนิเทศศาสตร์ ศ.ดร.สุรพงษ์ โสธนะเสถียร และ รศ.ดร.ศิริชัย ศิริกายะ

5. เอกสารอ้างอิง

- กระปุกดอทคอม. (2554). [ออนไลน์]. เปิดตำนาน ราโซมอน นิยายสุดคลาสสิกแห่งแดนซาบุมุไร. สืบค้นจาก <https://highlight.kapook.com/view/61769>
- นพพร ประชากุล (2551). *คำนำบทแปล. ใน มายาคติ. แปลโดย วรรณพิมล อังคศิริสรพ.* กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- โรลิ่งด์ บาร์ตส์, วรรณพิมล อังคศิริสรพ (2551) *มายาคติ. แปลโดย นพพร ประชากุล บรรณาธิการ.* กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ศิริชัย ศิริกายะ (2554). การวิจัยเชิงคุณภาพขั้นสูง. *เอกสารสรุปการบรรยายวิชาการแบบวิธีการวิจัยขั้นสูง หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสาร คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.* พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุภางค์ จันทวานิช (2554). *วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ.* กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร (2554). ปรัชญา อภิปรัชญา ญาณวิทยา *เอกสารสรุปการบรรยายวิชาการ แสวงหาความรู้และการสร้างทฤษฎี หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสาร คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.* พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- Connell, R.W. and Messerschmidt, James W. (2005). "Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept" in *Gender & Society*, 19(6), 829-859.
- Kimmel, M.S. (1987). Rethinking Masculinity: New Direction in Research. In Kimmel, M.S. (ed.) *Changing Men : New Directions in Research on Men and Masculinity.* CA.,Sage : Newbury Park.

ผู้เขียน

ผศ.ดร.ประกายกาวิล ศรีจินดา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต
กลุ่มสาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

การศึกษา:

ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์
ปริญญาโท นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ
ปริญญาเอก ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการสื่อสาร

ผลงานวิชาการ/ผลงานวิจัยล่าสุด:

การสื่อสารการตลาดของโทรทัศน์ดิจิทัลระยะเริ่มต้นในประเทศไทย, สัมพันธ์บทเรื่องเล่า
ความรักในรายการคลับฟรายเดย์, ละครโทรทัศน์ไทยกับการปรับตัวหลังยุคทีวีดิจิทัล